

Szamizdat lettünk...

..játék ez vagy valóság, mindegy. Valóságos játék.

Öt éve tán, hogy egy Jurta színházbéli ellenzéki rendezvényen, nyilvánosságvitán **Eörsi István** azzal állt elő, hogy örül a sajtószabadságnak, de azért nem árt félretenni egy-két nyomdagépet... Valahol valakik most minden bizomnyal ilyen gépeken nyomják és sokszorosítják a 168 órát. Vagy másmilyen. Remélem, nem takarják le rémülten az avított masinákat, ha autó áll meg a ház előtt. Bizom benne, nem borulnak össze a 168 órát szedő és másoló fiúk-lányok vagy fér-

fiak és nők műszerelmi műölelésben, ha váratlan vendég nyitja rájuk az ajtót, nem kell így konspirálniuk. Tán nem okoznak megoldhatatlan gondot Kónya Imre rendőrségének és a régi, az új, a régi-új személyi követőknek. Tán nincsenek is személyi követők. Tán nincs is szamizdat 168 óra, ha van.

Nem szeretném – nem szeretnék – vénségemre, vénségünkre pótolni az egykor elszalasztott nagy kalandokat s még nagyobb rémüldözéseket. Kaland az élet itt is, a Bródy Sándor utcában, néha kicsit rémületes. S nem hiszem, hogy ez a 168 óra igazi szamizdat lenne. Csak egy gesztus, csak egy jelzés. Esetleg figyelmeztetés: valahogy homok került a gépezetbe, netán a gépezet került a homokra, ahogy egykori kollégánk fogalmazott, miután egykori íróbarátját szilenciumra ítélte egykori pártja – tévedésből. Tévedés ez a szamizdat is, csak nem tudom, kié.

A héten persze másmilyen jelzést is kaptunk. Csúcs László azt nyilatkozta az Új Magyarországnak, hogy szerinte „a rádióműsorok nem igazán követték azt a forradalmi állapotot, erjedést, hangulatot, ami szinte kézzel tapintható volt a 80–88-as évektől kezdődően”. Volt ugyan szerinte is „egy-két műsor, amelyik az ellenzékiesség vagy valamiféle progresszív szerepvállalás színében tetszelgett”, de ezeknek csak feszültségoldó szerepük lehetett.

Meglehet, így volt. Meglehet, ezek a műsorok csak a mi feszültségünket oldották egykor. Meglehet, ez így látszott az akkori Pénzügyminisztériumból, így hallatszott ott az adófőosztályon. Bár nem hiszem, mert jó néhányszor magam is előfordultam a József nádor téri épületben a Fordulat és reform című gazdaságpolitikai reformtanulmány készítésekor s a nyilvánosság-vitadelutánokon, amelyekről igyekeztünk beszámolni – mikor hogy tudunk – rádióműsorokban, újságcikkekben, nyilván, hogy oldjuk a feszültséget. Volt ott több tucat pénzügyes – megfordult arra úgyszólván mindenki, akinek már nagyon elege volt mindenkiből, mellesleg Gombár Csabát is ott ismerem meg –, de Csúcs Lászlóra momentán nem emlékszem. Valahogy elkerültük egymást. Sebaj.

Egyébként szamizdatban lenni nem jó. Aki szamizdatot ír, az levelező viszonyba kerül a közélettel, a politikusokkal, az olvasókkal, még tán szerzőtársaival is. Védtelen lesz a rágalmozások ellen, nem tudhatja, hogyan fogadják valójában az írásait, nincs válasz, visszajelzés, legfeljebb a szolidaritás gesztusa, s ha a szerző belemevedik az egyoldalú közlés kényszerébe, akkor óhatatlanul eltompulnak az érzékszervei, megkeményednek az indulatai. Rádiósok volnánk, összeszorított szájjal pedig nem lehet beszélni.

A forradalmi erjedés éveiben – ha ugyan voltak ilyen évek –, emlékezetem szerint, kurrens cikk volt a sajtópiacra a rádióműsor. Előbb a Válasz jelent meg: válogatás a rádió legjobb műsoraiból. De kiadta Havas Henrik és Forró Tamás is az Első kézből című izgalmas, hétfő esti politikai show anyagát, más műsorokkal kiegészítve, s megjelent a Ring külön rovataként a Vasárnapi Újság. És persze 1989 májusa óta a 168 óra. Akkor még az eszmék és gondolatok, irányzatok és stílusok szabad versenye folyt, győzzön a jobb, gondoltuk. Naivan azt hittük, az egész magyar kulturális – és politikai – élet a gondolat szabadságot, az eszmék szabad versenyét hozza majd. Nem szól ebbe bele többé állam, hatalom.

Így is volt egy rövid ideig. A kulturális alapítványok kuratóriu-

maiba egyszerre invitálták Csoóri Sándort és Konrád Györgyöt, képletesen és szó szerint is, a pénzt és a lehetőségeket osztó bizottságok paritásos alapon szerveződtek. De csupán néhány hónapig ment ez így. Az új hatalom nem bízott a piacban, olvasóban-hallgatóban, s megteremtette saját lapjait, műsorait, saját sajtópiacát – közpénzen. Versenyelőnyhöz juttatta klienseit, állami bankokkal, vállalatokkal adatott össze pénzt kormánylapra és kiadóra, saját kuratóriumaiban saját kurátorai döntenek művészetről-kultúráról. Eszmék helyett ma a Lakitelek és a Soros-alapítvány versenyez, vagy fordítva, lássuk, ki bírja tovább.

Kár, hogy így történt. De nem végzetes. Közönség ugyanis csak egy van, s annak nem jut alapítványi pénz.

„A jószágot el lehet vonszolni a vályúhoz, de nem lehet arra kényszeríteni, hogy igyék” – mondják a közgazdászok, akik jól tudják, hogy egy szabad gazdaságot nem lehet kényszerrel működtetni. Meglehet, kultúr- és sajtópolitikai körökben eme egyszerű igazság megállapításához még nem gyűlt össze elég tapasztalat.

Szamizdat lettünk. Köszönjük mindenkinek, akit illet.

Illetve: nincs benne köszönet...

Tisztelt Mester Ákos, kedves Bölcs István!

Ugy döntöttünk, hogy a 168 óra és a Gondolat-jel című rádióműsorokat szamizdatként megjelentetjük. Teszszük ezt azért, mert úgy gondoljuk, ha a jog nem fedi az igazságot, cselekedni kell.

Tisztelt Bölcs István, kedves Mester Ákos!

Sajnáljuk, ha önöknek és munkatársaiknak ezzel kellemtelenséget okozunk.

Tisztelt olvasó!

Ez a lap különleges helyzetben, különleges körülmények között készül. Az esetleges sajtó- és egyéb hibákért szíves elnézését kérjük.

A rádióműsorok szövegén csak stilizáltunk, illetve bizonyos riportokat terjedelmi okokból kihagytunk. Lapunkat időlegesen jelentetjük meg, ha nem lesz rá szükség, boldogan mondunk le erről a hercehurcáról.

Lapunk megjelenéséért a FELELŐSÉG kizárólag Csúcs Lászlót terheli. Csúcs László gondolatainak tartalmával a Kiadó semminemű KÖZÖSSÉGET nem vállal. A lap példányszámát, terjedelmét, minőségét meghatározza, hogy a megkeresett nyomdák nem vállalták a nyomtatás FELELŐSÉGÉT.

A
168
és
a
" " "

rádióműsorok szamizdat

kiadványa

4. szám

(1994.február 19.-20.)

30 Ft